

May 7, 1984

**Letter from Samora Moisés Machel to Todor Zhivkov
on the Situation in Mozambique**

Citation:

"Letter from Samora Moisés Machel to Todor Zhivkov on the Situation in Mozambique", May 7, 1984, Wilson Center Digital Archive, Central State Archive, Sofia, Fond 378-B, Record 1, File 995. Obtained by the Bulgarian Cold War Research Group.
<https://wilson-center-digital-archive.dvincitest.com/document/111287>

Original Language:

Bulgarian

Contents:

Original Scan

Мапугу, 7 май 1984 г.

Многоуважаеми другарю Тодор Живков,

С голяма радост получих писмото Ви от 27 април т.г. Радостта ми бе още по-голяма от факта, че носител на Вашето послание бе др. Милко Балев, с когото ни свързват дълбоки чувства на приятелство.

Поради важноста на въпросите, съдържащи се във Вашето послание, сметнах, че ще бъде от полза др. Милко Балев да удължи престоя си в Мозамбик, за да мога по-добре да му обясня събитията. Същевременно, по този начин той можеше да изслуша и някои другари от ръководството на партията и държавата, които пряко бяха заангажирани в процеса.

Бих искал да Ви изложа някои основни постановки, които ще помогнат на ръководството на Българската комунистическа партия да разбере по-добре трудната стратегия и тактика, които трябва да развиваме тук, за да защитим и укрепим делото на мира по нашите граници, дело, което е неделимо от изграждането на социализма в нашата Родина.

Нашата политика, още от времето на въоръжената борба за национално освобождение, последователно и неизменно

ДО ДРУГАРЯ ТОДОР ЖИВКОВ
ГЕНЕРАЛЕН СЕКРЕТАР НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ДЪРЖАВНИЯ СЪВЕТ НА
НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

- 2 -

е насочвана към защитата на интересите на нашия народ и на революцията. Винаги сме се старали както вътре в страната, така и извън нея, да постигнем възможно най-широк фронт, който да изолира главния враг. Да укрепваме дружбата с нашите отколешни приятели, да отслабим враждебността на нашите врагове и, винаги, когато е възможно, да създаваме нови приятели, за да разширим нашата международна база за подкрепа.

В този смисъл, например през 1970 г. организирахме дипломатическо настъпление по отношение на социал-демократи и християндемократи, чиято връхна точка стана провеждането на Международната конференция в Рим и срещата с папа Павел VI. Това настъпление бе ясно насочено към потенциалните и реалните съюзници на португалския колониализъм, с цел да се изолира режимът на Каetano.

Четвъртият конгрес на нашата партия задълбочено анализира каква трябва да бъде нашата дипломатическа стратегия, за да се гарантира социалистическото строителство в нашата родина. Строителството на социализма предполага премахването на въоръжения бандитизъм и осигуряването на мира по границите.

Договорът на Нкомати бе подписан с нашия главен враг – расистка Южна Африка, местен представител на нашия постоянен враг – империалистическата система.

Договорът има определено съдържание, произтича от ясно определено съотношение на силите, включва се в рамките на нашата стратегия, изисква определени действия от наша страна и от нашите приятели.

В противовес на договора от Лусака, който подписахме с Португалия през 1974 г., на Договора в Ланкастер Хауз през 1980 г., който сложи край на родезийския бунт,

- 3 -

този договор не осветява военнополитическото поражение на даден режим. Това е договор за съвместно съществуване между антагонистични в политическо и социално отношение режими, които се намираха във фаза на необявена война.

Договорът осветява правни принципи, които се ползват с международно признание, но до този момент се отхвърляха от Южна Африка. Новото е това, че Южна Африка ги прие.

Договорът признава нашето право на съществуване, териториалната ни цялост, неприкосновеността на нашите граници. Казано с други думи, той признава нашето право на съществуване като социалистическа държава в тази зона.

Африканският Юг винаги е бил считан за зона на хегемонията на империализма, осъществявана чрез режима в Претория. Договорът налага - нещо, което българските другари успяха да постигнат на Балканите, признаването на необратимостта на нашето съществуване.

Договорът признава равноправието между народите, тяхното право на самоопределение и независимост.

Договорът забранява прибегването до употреба на сила или заплаха с употреба на сила срещу териториалната цялост и политическата независимост на нашата държава. Той забранява трети държави или други сили да използват южноафриканската територия за същата цел. Забранява използването от Южна Африка на територията на трети държави, за да ни атакува.

Договорът забранява оказването на подкрепа и поддръжка на нередовни части, въоръжени банди, наемници; забранява техните бази, тренировъчни центрове, скривалища,

- 4 -

тяхното настаняване и прехвърляне, забранява центровете или складовете за оръжия, командните постове, комуникационните и телекомуникационни командни съоръжения, станциите за радиоразпространение на южноафриканска територия. Забранява оказването на подкрепа на бандитите с оръжия, набирането на бандити. Договорът забранява акциите за отвлечане и задържане на заложници – граждани на страната или чужденци. Той признава нашето право на самоотбрана.

Всъщност съдържанието на Договора забранява действията, които Южна Африка осъществяваше срещу нас пряко със своите сили, или непряко – чрез въоръжените бандити.

Можем да кажем, че приемането на тези принципи от страна на Южна Африка е израз на поврат в традиционната политика на Претория. Повратът не означава отказ от крайната цел – да ни ликвидират, а само това, че врагът смята, че на дадения етап не е възможно да стори това с оръжие.

Настъпили бяха изменения, които определиха този поврат.

В политическо отношение бандитизмът никога не се изяви като алтернатива на нашата власт, като политическа опозиция, като хипотеза за управляваща сила. Нито един бивш боец от освободителната борба, нито един бивш политически затворник на колониал-фашизма, нито един патриот нито за момент не се присъедини към бандитизма. Бандитизмът никога не е имал програма, никога не е имал социална опора. Той се прояви само като сила за тероризъм и разруха, като израз на външна стратегия.

Въоръженият бандитизъм – като военна заплаха, като насилствен път за нашето сваляне, вече се изчерпваше. За почти десетилетие масирани усилия режимите на Смит,

- 5 -

Вурстър, а сега и на Бота, не успяха да придадат жизненост и да превърнат бандитизма в самостоятелно военно движение. Както и в самото му начало, той продължаваше да се нуждае изцяло от подкрепа отвън за обучението, оборудването, снабдяването, командването, финансирането, пропагандата, ръководството.

Нашите военни офанзиви през 1982 и 1983 г. доведоха до ликвидирането и залавянето на хиляди бандити.

За Южна Африка и нейните покровители приближаваше фазата, когато по-нататъшното следване на военния път на конфронтация би изисквало нова ескалация, преминаването от необявена война чрез бандитизма към открита война с участието на редовни сили от южноафриканската армия, към окупационна война.

Империализмът, който – в политическо и дипломатическо отношение – вече изпитваше трудности да оправдае окупирането на част от анголската територия, би усложнил положението си с едно нападение срещу Мозамбик. Освен това, докато южната част на Ангола представлява сравнително пустинна зона, то 600-те километра граница между Южна Африка и Мозамбик обхващат населени местности, с организирано население с борчески традиции, сред което партията е пуснала корени.

Политическото и военното поражение на бандитизма е главният елемент, който обяснява поврата на Южна Африка и на нейните покровители.

Към това трябва да се прибави, че едно евентуално нападение на Южна Африка срещу Мозамбик би се отразило дълбоко върху стабилността на южноафриканския режим.

Повече от половин милион мозамбиканци живеят в Южна Африка. Те са организирани. Нападението би премахнало всякакви задръжки и би могло да се разгърне процес на обединяване на нашата въоръжена борба с въстание на самата южноафриканска територия. Врагът знае това.

Към военнополитическия фактор се прибавя дипломатическият фактор.

След падането на португалския колониализъм в Африканския Юг империализмът, по-специално американският, разгърна редица военни и икономически действия, целящи да свалят законните режими в Мапуту и Луанда.

Стратезите на империализма определяха Южна Африка като гаранция за мира и стабилността в Африканския Юг и представяха оспорването на колониализма в Намибия и на апартейда в Южна Африка като инструменти на така наречената съветска политика на дестабилизация. Така, в началото на сегашната американска администрация и като продължение на идеите на Кисинджер и Бжежински бе изработена стратегията за поразяване на Съветския съюз в периферията. Мозамбик и Ангола, заедно с Никарагуа, Куба, Афганистан и Индокитай, бяха посочени като периферийни зони, където да се води борбата.

Нашата дипломатическа дейност посочи като своя главна насока на Запад разкриването на същността и неутрализирането на тези принципи – опасни и водещи до война.

Ние развихме дейност, за да докажем, че борбата срещу апартейда в Южна Африка, срещу колониализма в Намибия и срещу южноафриканския експанзионистки милитаризъм няма нищо общо нито с т. нар. съперничество Изток – Запад, нито с т. нар. защита на интересите на Запада. Апартейдът,

- 7 -

както и колониализмът и експанзионисткият милитаризъм, е зло, против което трябва да се борят всички правителства и сили, които поне минимално зачитат човешките права и са достатъчно благоразумни, за да се противопоставят на войната.

Няма съмнение, че нашата дипломатическа офанзива се овенча с успех. Всички западни правителства изоставиха теорията за "обвързването". Всички западни страни разобличиха въоръжения бандитизъм в Мозамбик като продукт изключително на Южна Африка. Всички западни страни се противопоставиха на ескалацията на войната на Южна Африка срещу нас. Показателен е фактът, че когато министърът на външните работи на ЮАР направи обиколка след моето посещение в Западна Европа в същите страни, които посетих и аз, той бе посрещнат крайно студено и му бе предадено, че Западът се разграничава от водената срещу Мозамбик война.

По този начин нашата дипломатическа дейност успя да изолира Южна Африка от нейните съюзници по отношение на политиката ѝ на война против Мозамбик.

Към военнополитическия и дипломатическия фактор се прибавят и икономически фактори.

Със своето стратегическо разположение Мозамбик контролира, от една страна, пътя през Кабо, а от друга, представлява главния достъп до хинтерланда на Африканския Юг, включително и за Южна Африка.

Саботирането на транспортните средства и комуникациите засягаше икономиката и стабилността на страни, в които са представени западните интереси. Малави не може да събере захарта, чая, тютюна, произведени от многонационалните компании. Свазиланд също. Южноафриканската

- 8 -

война против Мозамбик засягаше интересите на много-националните компании в селското стопанство и минната промишленост по-специално на Замбия, Заир, Ботсуана и Зимбабве. ШЕЛ, БП, ЛОНРО, Англо-Америка се бяха заангажирали във важни програми за експлоатацията на въглищата в Ботсуана, Зимбабве, Свазиланд и в самата Южна Африка.

Липсата на достъп до пристанищата в Бейра и Мапуту би увеличило с астрономически цифри стойността на експлоатацията на залежите и фактически би направило невъзможно изпълнението на тези проекти във финансово отношение.

Разходите за воденето на южноафриканските войни в Ангола, Намибия и Мозамбик, разходите за бандитизма в Лесото и Зимбабве също така започнаха да се отразяват върху финансовото и социалното положение в Южна Африка.

По този начин, по отношение на въоръжената конфронтация с бандитизма, в икономическо и дипломатическо отношение се създаде конюнктура, благоприятна за изолирането на най-войнолюбивите кръгове в Претория и в полза на реалистичните и благоразумни кръгове, противопоставящи се на политиката на война.

Въпреки големите опустошения, понесени от Мозамбик като следствие от двадесетте години война и от природните бедствия, ние преговаряхме от силни позиции и при благоприятна конюнктура.

Борбата за мир в Африканския Юг, въпреки че е неделима от глобалната борба на всички социалистически страни и демократични сили, изисква конкретни отговори в зависимост от конкретната обстановка в нашата зона.

REPÚBLICA POPULAR DE MOÇAMBIQUE
PRESIDÊNCIA DA REPÚBLICA

Maputo, 7 de Maio de 1984

Estimado e Respeitado
Camarada Todor Jivkov,

Com muita alegria, recebi a sua carta de 27 de Abril. A alegria foi particularmente grande porque era portador da sua mensagem o camarada Milko Balev, a quem nos ligam profundos sentimentos de amizade.

Devido à importância dos assuntos contidos na sua mensagem, entendi ser útil que o camarada Milko Balev prolongasse a sua estadia em Moçambique, para melhor lhe poder explicar os acontecimentos. Igualmente, durante este período, ele teria ocasião de ouvir alguns camaradas da Direcção do nosso Partido e Estado que estiveram directamente envolvidos no processo.

Camarada
TODOR JIVKOV
Secretário-Geral do Comité Central
do Partido Comunista Bulgaro
Presidente do Conselho de Estado
da República Popular da Bulgária

21.

volvimento, pela construção socialista da Pátria moçambicana, pela paz.

O povo moçambicano, sob a direcção do Partido Frelimo, empenha-se resolutamente no cumprimento das decisões do 4º Congresso. Dá-nos alento sentir ao nosso lado a fraternidade calorosa de todos os nossos irmãos de classe.

Receba, querido camarada Todor Jivkov, com a expressão da minha alta consideração, um abraço muito fraterno do seu amigo e camarada

A luta continua!

SAMORA MOISÉS MACHEL

Marechal da República

Presidente do Partido Frelimo

Presidente da República Popular

de Moçambique